

6. Лановенко О. А. Социальная эффективность предоставления социальных услуг: критериальные показатели ее оценки / О. А. Лановенко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. — 2010. — № 889. — С. 142—147.
7. Левицька І.В. Економічна ефективність виробництва підприємств бурякоцукрового підкомплексу АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І. В. Левицька. — К., 2004. — 20 с.: рис., табл.
8. Маркс К. Избранные сочинения: В 9-ти т. - Т. 7 / К. Маркс, Ф. Энгельс. — М. : Политиздат, 1987. — 811 с.
9. Маршалл А. Принципы экономической науки / А.Маршалл. — М. : Прогресс, 1993. — 594с.
10. Петровці М.М. Ефективність діяльності підприємств-природокористувачів (за матеріалами підприємств Закарпатської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / М. М. Петровці. — Ужгород, 2004. — 20 с.: рис., табл.
11. Світлична Я.В. Оцінка та забезпечення економічної результативності функціонування дорожньо-будівельних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.03 «Економіка будівництва» / Я. В. Світлична. — Харків, 2002. — 19 с.: рис.

УДК 658.014

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Чобіток В.І.

В статті розглянуті методи прогнозування та запропонована концепція моделювання процесу прийняття рішень з управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності промислового підприємства залізничного машинобудування.

Ключові слова: *методи прогнозування, управлінське рішення, потенціал конкурентоспроможності.*

Розвиток ринкової економіки вимагає вдосконалення управління і активного регулювання соціально-економічних процесів. Найбільш суттєвими проблемами вдосконалення управління в умовах кризи є забезпечення оперативності і достовірності інформації і рішень, що приймаються, побудова систем, орієнтованих на якість бізнес-процесів і ефективність інформаційних технологій управління. Вдосконалення управління сучасними підприємствами є актуальною проблемою, рішення якої вимагає створення якісно нових ефективних систем управління: це мають бути системи реального часу, системи оперативного управління підприємствами, нарешті - системи оперативного інноваційного менеджменту, прогнозування. Така постановка викликає необхідність поєднання різних підходів, використання сучасних інформаційних технологій і інструментів моделювання для формування і підтримки управлінських рішень, у тому числі використання методики прогнозування рівня потенціалу конкурентоспроможності промислових підприємств залізничного транспорту.

Метою статті є формування управлінських рішень на основі прогнозування рівня потенціалу конкурентоспроможності промислових підприємств залізничного транспорту.

Теоретичними і практичними питаннями у сфері підготовки і прийняття управлінських рішень займалися вітчизняні і зарубіжні вчені, серед яких необхідно виділити: О.М. Борисова [1], Є.П. Голубкова [2], М.Г. Гузя [3], Дж. Діксона [4], А.В. Матвійчука [5], Б.Г. Літвача [6], Ю.Г. Лисенка [3], В.П. Стасюка [7], Р.А. Фатхудинова [8] та інших. Проте проведений аналіз показав, що більшість як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, що досліджували дану проблему, не приділили досить уваги проблемі розробки та

формування управлінських впливів на основі прогнозування рівня потенціалу конкурентоспроможності промислових підприємств.

Потреба у прийнятті рішення виникає у зв'язку з зовнішніми та внутрішніми обставинами. Рішення – це відповідна реакція на внутрішні та зовнішні впливи, які спрямовані на розв'язання проблем і максимальне наближення до заданої мети. Реалізація цілей будь-якого підприємства забезпечується шляхом прийняття і виконання багатьох рішень. Термін «управлінське рішення» має різні визначення. Управлінське рішення може включати положення як загальної теорії прийняття рішень, так і окремі аспекти організаційного, соціального і психологічного характеру і мати такі визначення, як: продукт управлінської праці, організаційна реакція на виниклу проблему; вибір певного курсу дій із можливих варіантів; вибір заздалегідь осмисленої мети, засобів і методів її досягнення; вибір способу дій, що гарантує позитивний результат тієї або іншої операції. Найбільш часто термін «управлінське рішення» вживається в двох основних значеннях:

Під управлінським рішенням розуміють вибір альтернативи; акт, спрямований на вирішення проблемної ситуації. Зрештою управлінське рішення представляється як результат управлінської діяльності. У ширшому розумінні управлінське рішення розглядають як основний (вид) вигляд управлінської праці, сукупність взаємопов'язаних, цілеспрямованих і логічно-послідовних управлінських дій, що забезпечують реалізацію управлінських завдань [7]. Фатхутдинов Р.А. розглядає управлінське рішення – як результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування і вибору альтернативи із багатьох варіантів досягнення конкретної мети системи менеджменту [8]. Та вважає, що імпульсом управлінського рішення є необхідність ліквідації, зменшення актуальності чи вирішення проблеми, тобто наближення в майбутньому дійсних параметрів об'єкта (явища) до бажаних, прогнозних.

Управлінське рішення – рішення, що приймається в сфері управління, та спрямоване на вирішення проблеми та досягнення певної мети, для реалізації якого потрібно обрати такий варіант дій та спосіб їх виконання за допомогою якого, результат до якого ми прагнемо стане реальним. Прогноз (від гр. Prognosis - передбачення) означає спробу визначити стан якогось явища чи процесу в майбутньому. Це ймовірний опис можливого або бажаного. Прогнозування – це процес розробки науково-обґрунтованих рекомендацій стосовно можливих варіантів розвитку політичних, соціальних економічних подій, альтернативних терменів їх здійснення та визначення конкретних рекомендацій для практичної діяльності.

Термін «метод» походить від грецького «methodos», що в перекладі означає «шлях до чогось», тобто знання про те, якими способами, в якій послідовності потрібно розв'язувати ті чи інші завдання. В прогнозуванні, метод – складний прийом, упорядкована сукупність простих прийомів направлених на розробку прогнозу в цілому [3]. У більш ширшому розумінні методи прогнозування можна визначити, як упорядкована сукупність конкретних форм теоретичного або практичного підходу до розробки прогнозу, одна чи декілька математичних або логічних операцій спрямованих на отримання конкретного результату в процесі розробки прогнозів.

Методи прогнозування – це сукупність операцій і прийомів, які на основі ретроспективних даних, екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) зв'язків об'єкта прогнозування, а також їхніх змін дають можливість передбачати майбутній його розвиток [2]. Методи прогнозування – методи, що забезпечують науково обґрунтовані прогнози майбутнього [6]. У різній літературі методи прогнозування визначаються по-різному, але в них є спільна риса, всі визначення трактуються як певні дії, що направлені на передбачення майбутнього. Методи прогнозування – це прийоми і способи, що виникли в результаті аналізу минулого і сучасного, при виявленні певних закономірностей за допомогою яких проаналізувавши минуле, люди намагаються передбачити майбутнє. Види методів прогнозування представлені у вигляді рис. 1.

Отже, управлінське рішення можна розглядати як вид діяльності, яка відбувається в керованій підсистемі й пов'язана з підготовкою, вибором та прийняттям певних варіантів дій, тобто це вид роботи в самому апараті управління, певний етап процесу управління. В іншому розумінні управлінське рішення є описом передбачуваних дій керуючої системи щодо керованої. А методи за допомогою яких здійснюється передбачення, і є методами прогнозування. Концепція моделювання процесу прийняття рішень з управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності промислового підприємства залізничного машинобудування представлена на рис. 2.

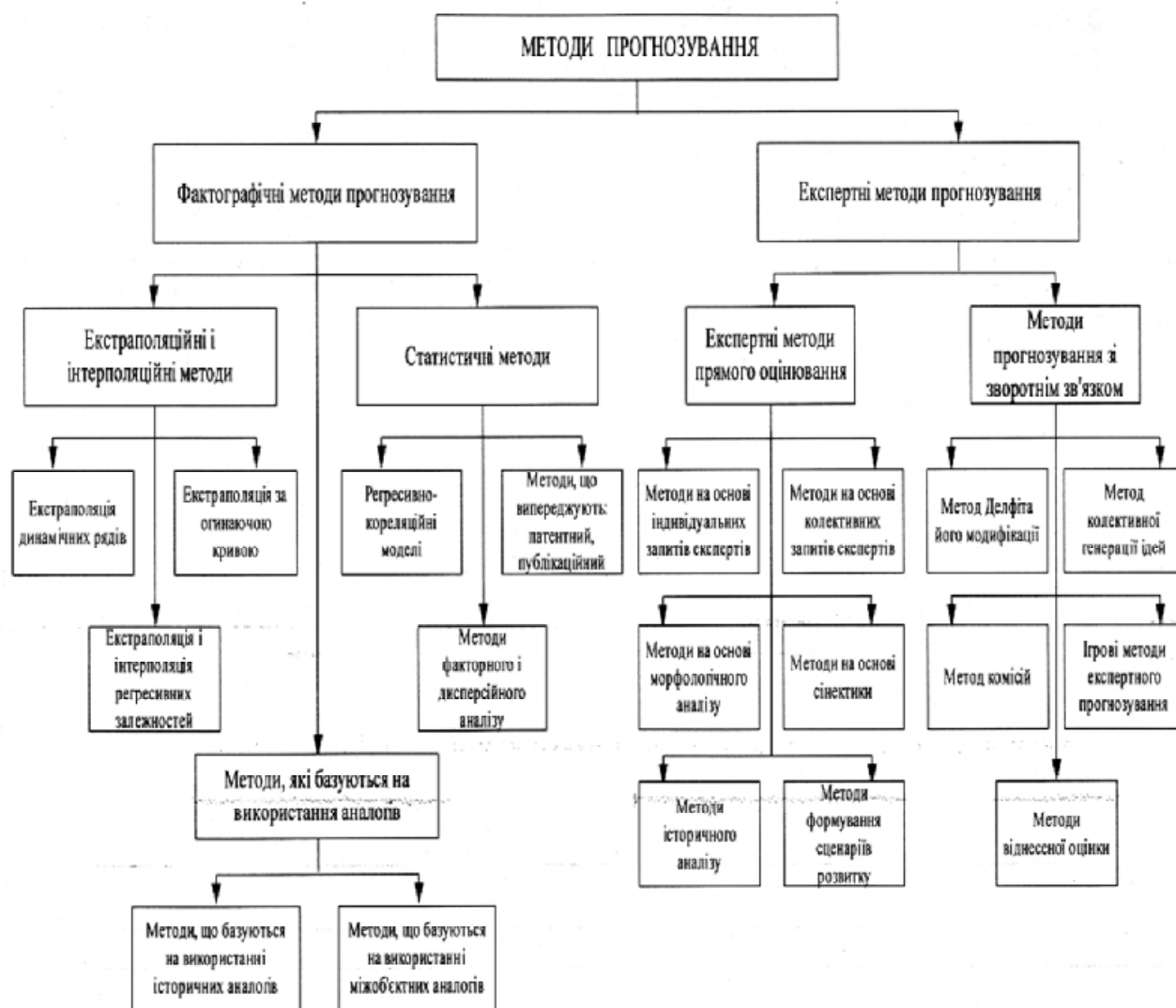

Рис. 1 Методи прогнозування

При пошуку оптимального рішення виходять із порівняння очікуваного результату на підставі прогнозних альтернатив. Слід враховувати вплив не керованих факторів на наслідки реалізації прийнятого рішення, а також ступінь можливого максимального ризику. Проблема оптимального вибору на стадії прийняття рішення потребує врахування корисності та витрат ресурсів. Це змушує управлінців звертати увагу на відповідальність за прийняття певних рішень. Проте практика прийняття рішень свідчить, що вони приймаються за принципом вимушеної раціональності, а не оптимальності. Тому визначальним критерієм для технології прийняття рішень є якість вирішення проблеми та кількість якісно вирішених проблем. Проблеми виникають, коли на підприємстві складається така ситуація, яка відрізняється від запланованої. Кожна проблемна ситуація зумовлена внутрішніми і зовнішніми чинниками.

До внутрішніх чинників них належать цілі та стратегія організації, технологія та ресурси, структура виробництва, управління тощо. Вони формують підприємство як систему, тому зміна одного з них зумовлює необхідність прийняття заходів, які б зберегли цілісну систему. Ці проблеми зумовлені недоліками самої системи управління, необхідно своєчасно виявляти, усувати та запобігати їх появі в майбутньому, завдяки удосконаленню системи управління. Зовнішні чинники - складові середовища, в якому працює промислове підприємство. Вони можуть бути прямими і опосередкованими, загрозливими і такими, що відкривають нові можливості.

Проблему недосконалих методів прогнозування можливо вирішити постійним вдосконаленням і поповненням, розробкою обґрунтованої класифікації методів прогнозування з метою забезпечення вивчення та аналізу цих методів, а також для полегшення вибору відповідного методу під час розробки прогнозів. Якщо підприємство має декілька співвласників, які не можуть порозумітися і

прийти до єдиного вирішення проблеми, можливо звернутися до підлеглих, та попросити висловити свою думку на проблему. Проблема може вирішуватися за допомогою оцінювання, тестів та інших методів опитування, завдяки яким можна визначити дійсний вплив управління загалом або окремої програми на вирішення проблем, на які вони були спрямовані.

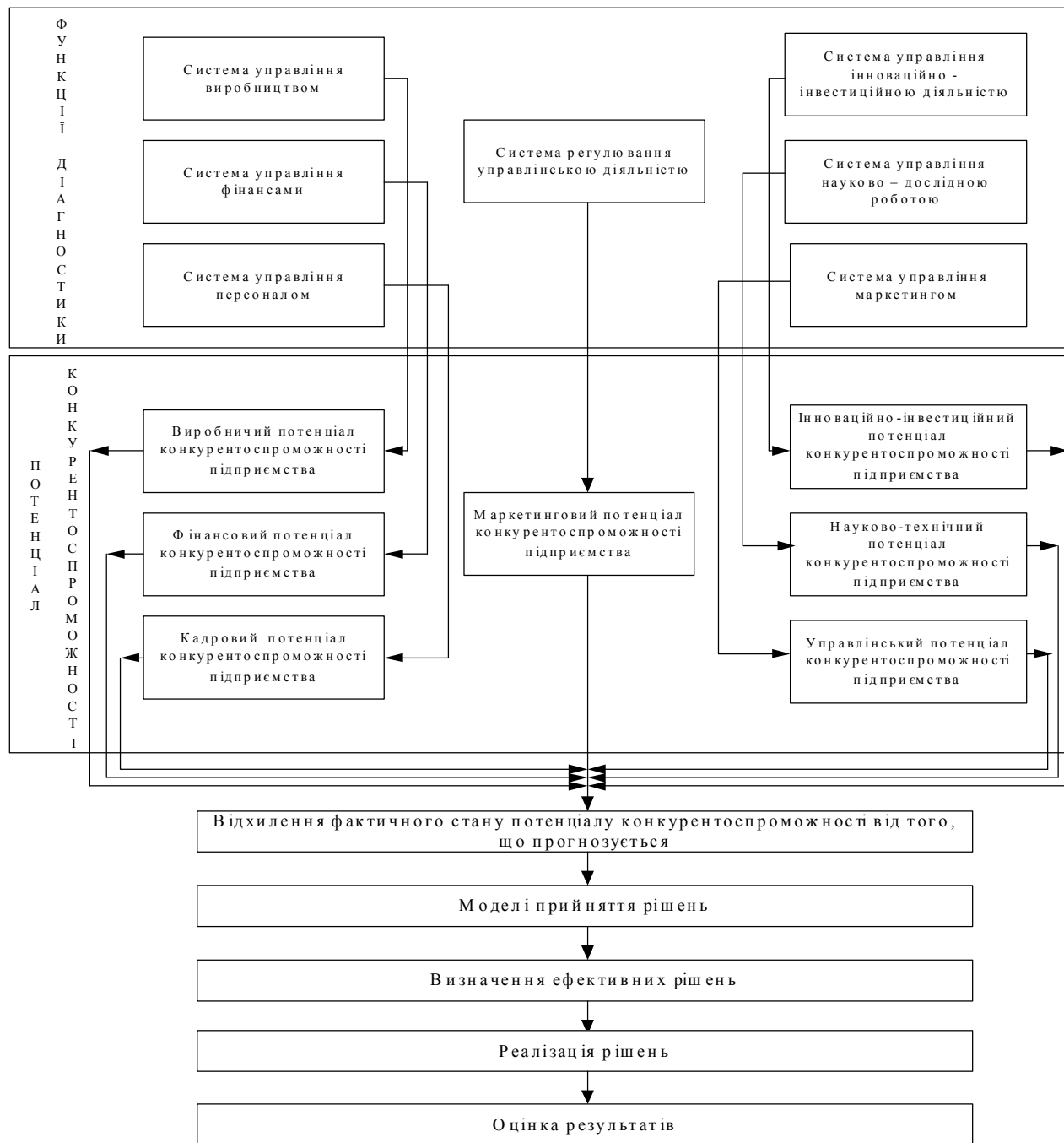

Рис. 2. Схема процесу прийняття рішень з управління потенціалом конкурентоспроможності промислового підприємства залізничного транспорту

Підготовка визначеного рішення вимагає забезпечення всебічної його поінформованості, обґрунтованості. Робота припускає ознайомлення і з'ясування керівниками характеру і наслідків застосованого раніше рішення, що є попереднім даному рішенню. Ознайомлення з діючими інструкціями, одержання додаткової інформації від осіб і підрозділів компетентних в області даної проблеми. Поряд з цим необхідно враховувати, що прийняте рішення не повинне суперечити існуючим актам і вищевказаним директиві. Керівник повинний бути в курсі останніх досягнень у своїй області, йому варто постійно працювати над підвищенням своєї компетенції за фахом, створювати можливість відвідувати конференції, семінари, прослухувати спеціальні лекції й інші заняття. При цьому керівниками необхідно уміти мислити економічно грамотно та застосовувати розробки науково-технічного прогресу. Аналіз та порівняння досягнутих результатів з прогнозними на основі якісних та

кількісних показників надає можливість удосконалювати існуючі методи прогнозування та використовувати найбільш прийнятні з них для кожної конкретної ситуації.

ВИСНОВКИ

Отже, прогнозування поширюється на такі процеси управління, які в момент розробки прогнозу вимагають урахування дій таких факторів, вплив яких не може бути повністю або однозначно визначено. Прогнози економічних явищ і процесів розробляють у вигляді якісних характеристик розвитку і кількісних оцінок прогнозованих показників, а також їх величин. Функція прогнозування зумовлює особливість ефекту впливу прогнозу на вихідні передумови передбачення. Ефект передбачення може бути як позитивним і прискорювати здійснення прогнозу, так і негативним, що гальмує його реалізацію, а іноді може супроводжуватися самознищенням прогнозу. Якщо прогноз відповідає умовам розвитку об'єкта, то його реалізація на практиці буде успішною. І навпаки, невідповідність прогнозу цим умовам негативно вплине на його реалізацію. Таким чином, на взаємозв'язок умов здійснення прогнозу і його цілей впливає взаємозв'язок прогнозування і прийняття рішень. Рішення, як правило, приймаються на підставі даних прогнозування. У свою чергу, прийняті рішення впливають на результати здійснення прогнозів. Ось чому, щоб уникнути розбіжностей між прогнозуванням і прийняттям рішень, необхідне систематичне коригування прогнозу, в тому числі шляхом його порівняння з цілями розвитку об'єкта прогнозування та їх здійсненням. Удосконалення процесу прийняття управлінських рішень і відповідно підвищення якості прийнятих рішень досягається за рахунок використання наукового підходу і методів прийняття рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Е.М. Борисова Диагностика управленческих способностей / Е.М. Борисова, Г.П. Логинова, М.О. Мдивани // Журнал HR-Portal. — 2010. — №2 — Режим доступа до журн.: <http://www.hr-portal.ru/article/diagnostika-upravlencheskikh-sposobnostei>
2. Голубков Е. П. Маркетинговые исследования / Е.П. Голубков. — СПб.: Питер, 1999. — 278 с.
3. Управление маркетинговым потенциалом предприятия : монография / Ю.Г. Лысенко, Н.Г. Гузь, В.В. Гнатушенко и др.; [под общ. ред. проф. Ю.Г. Лысенко, проф. Н.Г. Гузя]. — Донецк : Юго-Восток, 2005. — 352 с.
4. Диксон Дж. Управление маркетингом / Дж. Диксон. — М.: БИНОМ, 1998. — 560 с
5. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком / А.В. Матвійчук. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 347 с.
6. Литвак Б.Г. Наука управления. Теория и практика. / Б.Г. Литвак. — М.: Дело, 2011. — 423 с.
7. Стасюк В.П. Модели адаптивного управления предприятием / В. П. Стасюк. - Донецк: ДонНУ, ООО - Юго-Восток ЛТД -, 2003. — 204 с.
8. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов — М.: ИНФРА - М, 2000. — 312 с.